

- забезпечення культурного надбання: глобалізація зумовлює збереження та зміцнення культурного різноманіття та сприяє підтримці міжкультурного діалогу, як інструменту для формування гармонійного суспільства.

Отже, глобалізаційні орієнтири нетократичного публічного управління спрямовані на зміцнення відкритого та демократичного управління, підвищення рівня участі громадян, забезпечення доступності інформації та розвиток глобальних стандартів щодо повноцінного існування та функціонування інформаційного суспільства.

Література

- [1] Storozhenko L.H. Netocratic vector of formation of public administration in the information society. Modernization of the system of public management and administration in Ukraine: the experience of the Republic of Latvia : Scientific monograph. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2023. P. 99–114.
- [2] Toffler A. Future Shock. New York: Bantam, 1984. 505 p.

ПЕРСПЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ У СИСТЕМІ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Ігор КОЗУБЦОВ (доктор педагогічних наук, кандидат технічних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри)¹

Сергій СТУПЕНЬКОВ (старший викладач кафедри)²

Роман СКИДАН (старший викладач кафедри)³

Євген МАНЗЯ (викладач кафедри)⁴

^{1,2,3,4}Військовий інститут телекомунікацій та інформатизації ім. Героїв Крут, кафедра військово-гуманітарних дисциплін

¹kozubtsov@gmail.com, ²stupenkov@ukr.net, ³skidanroman123@gmail.com, ⁴sinetx@ukr.net

Анотація

Система військової освіти України з 24 лютого 2022 р., як і вся країна, функціонує в екстремальних умовах. Система військової освіти зазначила чисельних пошкоджень та руйнування інфраструктури, приміщень, втрата ними освітнього й дослідницького обладнання. Через непередбачуваність тривалих повітряних тривоги відбувається зрив планового освітнього процесу. В результаті виникла проблема, яким чином забезпечити безперервність освітнього процесу в зазначених умовах. У доповіді обґрунтовується перспективність застосування змішаного навчання у системі військової освіти в умовах війни. Запропоноване рішення націлене на створення безпечних умов для перебування в закладах освіти всіх учасників освітнього процесу.

Ключові слова

Перспектива, змішане навчання, система військової освіти.

Abstract

Since February 24, 2022, the military education system of Ukraine, like the whole country, has been operating in extreme conditions. The military education system noted numerous damages and destruction of infrastructure, premises, and the loss of educational and research equipment. Due to the unpredictability of long-term air alarms, the planned educational process is disrupted. As a result, there was a problem of how to ensure the continuity of the educational process in these conditions. The report substantiates the prospects of using blended learning in the military education system in war conditions. The proposed solution is aimed at creating safe conditions for all participants in the educational process to stay in educational institutions.

Keywords

Perspective, mixed training, military education system.

Постановка проблеми

Сьогодні з упевненістю можна говорити, що одна з основних цінностей, якою володіють Збройні Сили України це досвід, навички, знання та професійна компетентність офіцерів. За рахунок професіоналізації військової освіти буде досягнуто істотне підвищення боєздатності Збройних Сил України [1].

В умовах війни ключову роль у забезпеченні національної безпеки становлять висококваліфіковані офіцери сектору безпеки та оборони.

Попри те, що військова освіта – головна інвестиція в розвиток людського капіталу сектору безпеки і оборони України вона характеризується консерватизмом, що не дозволяє їй адекватно реагувати на зовнішні зміни [2].

В результаті війни перед системою вищої освіти з'явилися нові виклики:

1. Пошкодження та руйнування інфраструктури, приміщень вищих військових навчальних закладів (ВВНЗ), втрата ними освітнього й дослідницького обладнання [3, с. 163];

2. Потрібен гнучкий універсальний механізм, що має забезпечити безперервність навчального процесу в умовах тривалих повітряних тривоги.

Вирішення нових викликів вимагає зосередження уваги не лише освітніх управлінців на створенні безпечних умов для перебування в закладах освіти, але і викладачеві, адже головним пріоритетом є життя і здоров'я кожного учасника освітнього процесу, а найважливішою метою педагогічної діяльності в умовах війни – перетворення кожного закладу освіти на територію безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Методичним відділом МОН України розроблено чотири моделі організації навчання: за очною, дистанційною, змішаною та індивідуальною формами (екстернат або сімейна форма) [3, с. 43], вони повністю не вирішують зазначену проблему. Перші практичні пропозиції від викладачів щодо організації освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні обговорені в контексті всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації [4]. Автори

публікацій пропонували різні комбінації варіанти для організації освітнього процесу у закладах вищої освіти залишаючи поза уваги ВВНЗ.

Переважає більшість учасників всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, (Одеса, 3 травня – 13 червня) відзначали на безсумнівну домінуючу перевагу у застосуванні змішаної форми навчання.

Як свідчать дослідження щодо впровадження змішаного навчання, яке здійснюється у поєднанні традиційних технологій з дистанційним навчанням, це дає гарні результати.

Мета доповіді

Метою доповіді є висвітлити перспективність застосування змішаного навчання в системі військової освіти в умовах війни.

Результат досліджень

Застосування моделі змішаного навчання у ВВНЗ при викладанні курсантам окремих освітніх компонентів буде відрізняється достатньою гнучкістю і універсальністю і відповідати вимогам сучасності. «Змішане навчання – модель, побудована на основі інтеграції і взаємного доповнення технологій традиційного та електронного навчання, що передбачає скорочення аудиторних занять за рахунок перенесення певних видів навчальної діяльності в електронну середовище».

Перенесення частини навчального курсу в формат самостійного дистанційного вивчення дозволяє мінімізувати години роботи науково-педагогічного працівника, а також сформувати середовище для реалізації індивідуальної траєкторії навчання кожного курсанта за рахунок надання можливості проходження частини курсу онлайн в зручному для нього режимі.

З точки зору взаємодії між учасниками освітнього процесу, а також частки змісту електронного навчання (ЕН) та технології дистанційного навчання (ТДН) можна виділити [5]:

- *традиційне навчання*, без використання ЕН і ТДН;
- *традиційне навчання з веб-підтримкою*, коли 1-29% навчального курсу реалізуються дистанційно: це перегляд лекцій, вебінарів, можливість взаємодії учасників освітнього процесу через поштовий сервер або електронну навчальну платформу;
- *змішане навчання*, коли 30-79% курсу реалізуються дистанційно, – очні навчальні заняття поєднуються з заняттями в мережі;
- *онлайн-навчання*, коли понад 80% курсу реалізовано дистанційно, очних занять не передбачено, або вони призначаються при необхідності.

Варто розуміти, що вибір моделі змішаного навчання для реалізації системи навчання, а також визначення відсоткового вмісту в застосованій моделі частки очного і дистанційного навчання не можна строго регламентувати.

На відміну від систематизації і стандартизації, правила e-learning не можна жорстко зафіксувати на папері – це завжди експертний підхід до вирішення завдання, завжди індивідуальні методи вирішення і нестандартні терміни» [6].

Слід зазначити щоб процес навчання не займав більшу частину робочого часу співробітника і не заважав виконанню його трудових обов'язків, методи і способи навчання повинні дозволяти засвоювати найбільшу кількість матеріалу і мінімізувати час навчання. Для задоволення вимог до реалізації процесу навчання необхідне застосування певних форм управління навчанням та викладання на основі мобільних технологій.

У дослідженнях Е. Дейла і його послідовників була встановлена залежність між якістю засвоєного в ході навчання матеріалу і формами його викладання [7], виконання реальних дій або їх імітація дозволяють засвоїти до 90% нових знань.

Слід зазначити, що в результаті непередбаченості повітряних тривог виникає вимушене скорочення аудиторного часу (лекцій, практик / семінарів, лабораторних занять). Безперечно це створює умови до порушення традиційної логіки навчального процесу. Для забезпечення за таких умов збалансованості раціонально застосувати у ВВНЗ змішане навчання курсантів за педагогічної технології «метода випереджаючого навчання» [8], що осучаснено, як технологія «перевернутого» класу, суть якої у перестановці ключових складових навчального процесу [9]. "Перевернутий" навчальний процес реалізується у вигляді послідовних етапів: до аудиторна – аудиторна – після аудиторна робота, при цьому до аудиторна і після аудиторна робота реалізується в електронному середовищі – цифровому освітньо-науковому середовищі (ЦОНС). До аудиторна робота – самостійна робота (СР) в ЦОНС, яка триває на аудиторному занятті. Перехід в ЦОНС знову відбувається на етапі після аудиторна роботи для закріплення матеріалу (рис. 1).

Таким чином, для кожного скороченого заняття відбувається перерозподіл навчальної діяльності між до аудиторною, аудиторною і після аудиторною роботою. Внаслідок перенесення частини аудиторних занять в ЦОНС відбувається перебудова і залишилася аудиторної діяльності. У новій схемі центральне місце займають аудиторні заняття, навколо яких вибудовується перед – і після аудиторна робота (рис. 1).

Висновки

Перевернутий клас – принцип навчання, за яким основне засвоєння нового матеріалу курсантами відбувається в часи самостійної роботи, а в час аудиторної роботи виділяється на виконання завдань, вправ, проведення лабораторних та практичних досліджень, індивідуальних консультацій з викладачем. Змішане навчання дозволяє орієнтуватися на найкоротші шляхи досягнення запланованих результатів, оскільки стирається звична грань між самостійною та аудиторною роботою студентів, лекціями та практиками. Отже,

застосування дистанційної форми навчання та навчання на випередження дозволить не лише забезпечити виконання навчального плану з опанування освітньої компоненти, а й максимально забезпечити можливості студентів зі збереження життя і здоров'я в умовах війни.

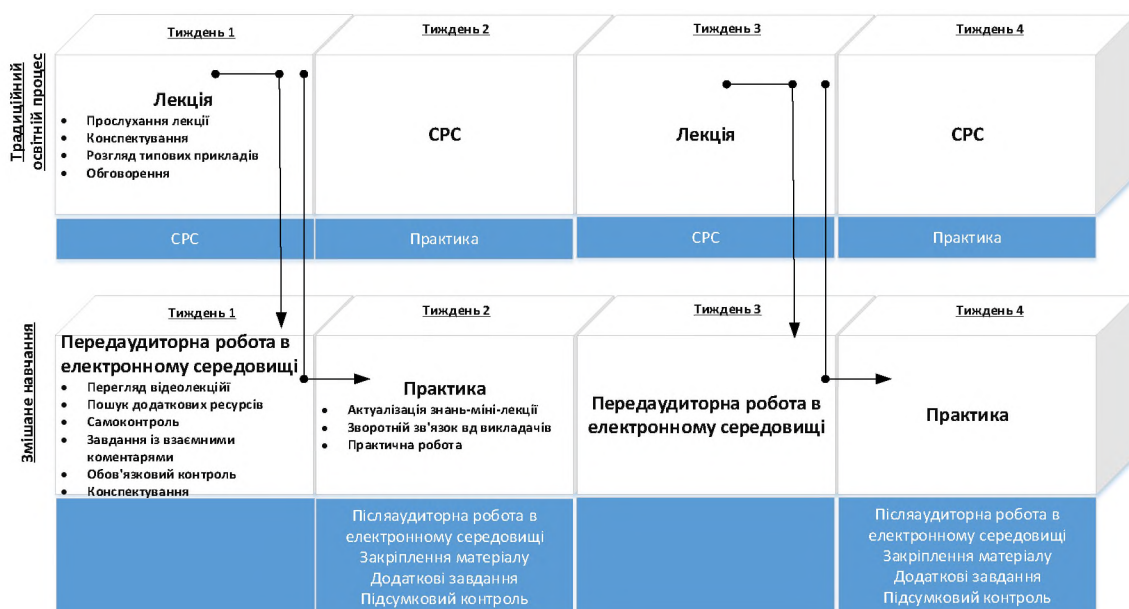

Рис. 1. Схема реалізації змішаного освітнього процесу у ВНЗ

Література

- [1] Вітер Д., Мітягін О. Стратегічні пріоритети підвищення боєздатності Збройних Сил України в контексті професіоналізації військової освіти: політики і процедури. *Збірник наукових праць ЦВСД*. 2020. 1(68). С. 133–137.
- [2] Пунда Ю. Освіта – головна інвестиція в розвиток людського капіталу сектору безпеки і оборони України. *Наука і оборона*. 2018. №1. С. 34–40.
- [3] Освіта України в умовах воєнного стану. Інформаційно-аналітичний збірник. К.: Інститут освітньої аналітики, 2022. 358 с.
- [4] Освітній процес в умовах воєнного стану в Україні. Матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, (Одеса, 3 травня – 13 червня 2022). Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. 504 с.
- [5] Allen E., Seaman J. Changing Course: Ten Years of Tracking Online Education in the United States. *Babson Survey Research Group and Quahog Research Group*. LLC. 2013. <https://www.bayviewanalytics.com/reports/changingcourse.pdf>.
- [6] Абакумова О.О. Феномен дистанційної освіти: монографія. Київ: Видавничий дім «АртЕк», 2021. 212 с.
- [7] Dale E. *Audio-Visual Methods in Teaching*. 3rd ed. New York: Holt, Rinehart & Winston, 1969.
- [8] Лысенкова С.Н. *Методом опережающего обучения : книга для учителя : из опыта работы*. М.: Просвещение, 1988. 192 с.
- [9] Bergmann J., Sams A. *Flip your classroom: reach every student in every class every day*. Washington, DC: International Society for Technology in Education. 2012.